

SKANSEN, SØNDRE TOLLBODGATE 6B OG 11A, TROMSØ, TROMS OG FINNMARK

Arkeologisk overvåking og etterkontroll i sammenheng med diverse tiltak ved Skansen i Søndre Tollbodgate, Tromsø, Troms og Finnmark

Hesjedal, Anders

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel SKANSEN, SØNDRE TOLLBODGATE 6B OG 11A, TROMSØ, TROMS OG FINNMARK Arkeologisk overvåking og etterkontroll i sammenheng med diverse tiltak ved Skansen i Søndre Tollbodgate, Tromsø, Troms og Finnmark	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 120	Publiseringsdato [Publiseringsdato]
	Prosjektnummer 1021933	Sider 16
	Avdeling Arkeologi	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Hesjedal, Anders	ISSN 2703-7797 ISBN Skri 978-82-8101-266-v her	Oppdragstidspunkt / periode utført 06.11 – 26.11.2020
Forsidebilde Søndre Tollbodgate. Skansen til høyre. Foto: A. Hesjedal		

Prosjektleder Kjersti Tidemansen og Silje S. Rullestad
Prosjektmedarbeider(e) Anders Hesjedal
Kvalitetssikrer Ann Kathrin Jantsch

Oppdragsgiver / finansiert av Norconsult AS

Sammendrag Oppdraget gjaldt arkeologisk overvåking og etterkontroll i forbindelse med gravearbeid for diverse tiltak ved kulturminnet Skansen i Søndre Tollbodgate i Tromsø. Tiltakene omfatter arbeid i forbindelse med trapp til Søndre Tollbodgate 6B, slutføre dreneringsarbeid omkring Søndre Tollbodgate 6B og trekkør mellom Søndre Tollbodgate 11B og lysstolpe. Tiltakene ligger innenfor det automatisk fredede kulturminnet forsvarsanlegget Skansen, kulturminne id. 63222 og dette kulturminnets vernesone. Det ble ikke observert kulturlag eller spor av kulturlag som kunne settes i sammenheng med det automatisk fredede kulturminnet Skansen id. 63222 i forbindelse med noen av gravingene
Abstract The assignment encompassed archaeological monitoring in connection with digging and construction work close to the cultural monument Skansen in Søndre Tollbodgate in Tromsø. This included work in connection with the stairs to Søndre Tollbodgate 6B, finalizing drainage work around Søndre Tollbodgate 6B and ductwork between Søndre Tollbodgate 11B and a light pole. The measures are located within the automatically protected cultural heritage defense facility Skansen, cultural heritage id. 63222 and the protection zone of this site. No cultural layers or traces of cultural layers were observed that could be linked to the automatically protected cultural heritage Skansen id. 63222.

Emneord Skansen, forsvarsanlegg, middelalder, Tromsø, arkeologisk overvåking og etterkontroll
Keywords Skansen, defense facility, Medieval, Tromsø, archaeological monitoring

Avdelingsleder
 Lise-Marie Bye Johansen

Forord

Skriv her. Dersom du ikke skal ha forord beholdes denne siden blank for å få innholdsfortegnelse på I forbindelse med renovering av Søndre Tollbodgate ble det gitt dispensasjon fra Kml. §8, 1. ledd for ulike graveprosjekter i det fredede kulturminnet Skansen, id. 63222, og vernesonen rundt dette kulturminnet. Gravearbeidet som skulle overvåkes av arkeolog var graving av dreneringsgrøft rundt Søndre Tollbodgate 6B og graving i forbindelse med fjerning og omlegging av trapp i samme bygg. På sørsiden av den delen av Søndre Tollbodgate som går på sørsiden av Skansen, ble en ca. 17 m. lang grøft for trekkerør gravd til en lysstolpe ved Søndre Tollbodgate 11A. Grøften ble gravd i en gammel rennesteinsgrøft.

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) takker Norconsult AS for samarbeidet.

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn	7
1.1	Formål.....	7
2	Kulturminnefaglige forhold.....	9
2.1	Skansen – et automatisk fredet kulturminne innenfor tiltaksområdet.....	9
2.2	Skansen – et forsvarsanlegg fra middelalder	10
2.3	Konfliktpotensial og problemstillinger	12
3	Metode og gjennomføring.....	12
3.1	Arkeologisk metode	12
3.2	Gjennomføring	13
4	Resultat.....	13
4.1	Trekkørret	13
4.2	Drenering ved Søndre Tollbodgate 6B	16
4.3	Graving under gammelt trappefundament, Tollbodgate 6B	19
5	Sammenfatning	21
6	Litteratur.....	22

Figurer

Figur 1:	Utsnitt av plan over justert trapp (til høyre). Plantegning: Norconsult AS.	7
Figur 2:	Utsnitt av situasjonsplan for dreneringsrør ved Søndre Tollbodgate 6. Kart: Norconsult AS. ...	8
Figur 3:	Utsnitt av oversikt over trekkør og kabelgrøft. Kart: Norconsult AS.	8
Figur 4:	Trasé for trekkør markert med blått. Illustrasjon: Norconsult AS.	8
Figur 5:	Kulturminnet Skansen, Askeladden id. 63222. Kartgrunnlag: Statens kartverk. Kulturminnedata: Askeladden. Kart: Alma Thuestad.	9
Figur 6:	Flyfoto fra 1952 over området hvor Skansen ligger. Foto: Norge i bilder.	11
Figur 7:	Flyfoto fra 2021 over området hvor Skansen ligger. Det er et område hvor det har vært stor aktivitet og skjedd store endringer siden 1952 (figur 6). Foto: Norge i bilder.....	11
Figur 8:	Oversiktsbilde tatt fra Skansen mot området hvor sjakten for trekkørret går. Sjakten går mellom det røde trekkørret og det grønne huset. Polarmuseet (de røde bygningene) og havna i bakgrunnen. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	13
Figur 9:	Oversiktsbilde tatt under graving av sjakt for trekkør. Sjakten går mellom det røde trekkørret og det grønne huset. Skansen er synlig til venstre i bildet. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	14
Figur 10:	Profil i grøft gravd for trekkør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.....	14
Figur 11:	Profil (nærbilde) i grøft gravd for trekkør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	15
Figur 12:	Trekkør i bunn av grøft gravd for trekkør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	15
Figur 13:	Dreneringsgrøft langs østsiden av Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	16
Figur 14:	Dreneringsgrøft langs sørsiden av Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	17
Figur 15:	Profil i dreneringsgrøft ved Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	18
Figur 16:	Profil (nærbilde) i dreneringsgrøft ved Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.....	18
Figur 17:	Masser under gammelt trappefundament. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.....	19
Figur 18:	Profil/masser under gammelt trappefundament. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	20
Figur 19:	Tollbodgate 6B mot sør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.	21

1 Bakgrunn

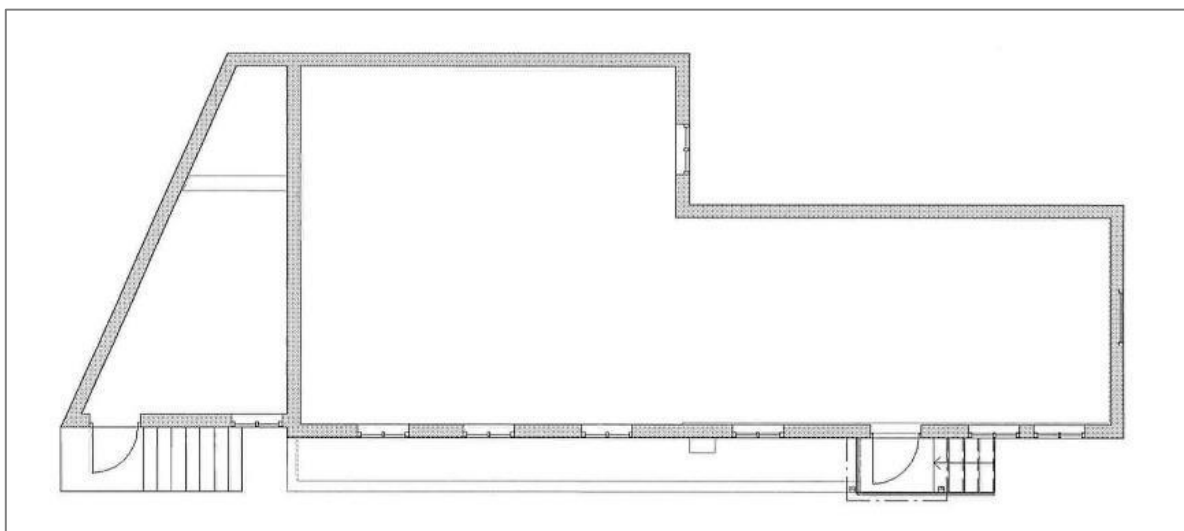
Norconsult søkte på vegne av Tromsø kommune Troms og Finnmark fylkeskommune om dispensasjon fra Lov om kulturminne av 9. juni 1978 (Kml) for inngrep i det automatisk fredede kulturminnet Skansen id. 63222 og i sikringssonen til dette kulturminnet. Søknaden gjaldt gravearbeid for ulike tiltak og installasjoner i sammenheng med renovering av Søndre Tollbodgate. Fylkeskommunen bad Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) om en tilrådning i saken i brev datert 03.09.2020 og NIKU anbefalte fylkeskommunen i brev av 16.09.2020 å gi dispensasjon fra kulturminnelovens § 8, 1. ledd med krav om arkeologisk overvåking. Troms og Finnmark fylkeskommune ba i brev av 03.09.2020 om NIKU sitt forslag til prosjektplan og budsjett for nødvendige arkeologiske undersøkelser.

Søknaden omfattet opprinnelig fire tiltak innenfor forsvarsanlegget Skansen og kulturminnets sikringssone i sør og sørvest. Tiltakene omfattet drenering av Søndre Tollbodgate 6, justering av en trapp og blomsterbed samt graving for oppvarmede fortau på samme adresse, elektrotraséer og installasjoner samt justering av veioppbyggingen i gaten. 08.10.202 fikk NIKU beskjed om at graving i flere av tiltakene allerede var utført. Troms og Finnmark fylkeskommune ble varslet om dette. Tiltakshaver fikk beskjed om å stoppe arbeidene til søknaden var behandlet. NIKU og Fylkeskommunen var på befaring på anlegget 13.10.2020 og fylkeskommunen vurderte at søknadsprosessen kunne fortsette for de gjenstående gravearbeidene. Forslag til prosjektplan og budsjett ble oversendt fra NIKU til Riksantikvaren for § 10-vedtak etter kulturminneloven. Riksantikvaren fattet vedtak i brev av 19.10.2020. Troms og Finnmark gjorde vedtak om dispensasjon fra kulturminneloven § 8, 1. ledd i brev av 26.10.2020.

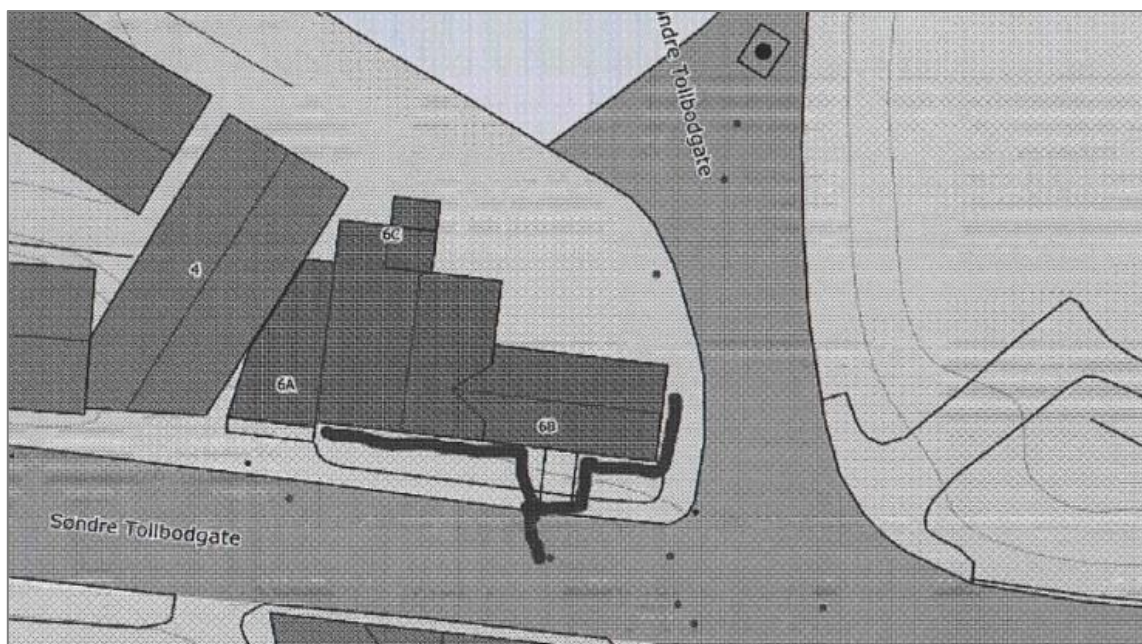
1.1 Formål

Dispensasjon fra Troms og Finnmark fylkeskommune gjaldt følgende gravearbeid:

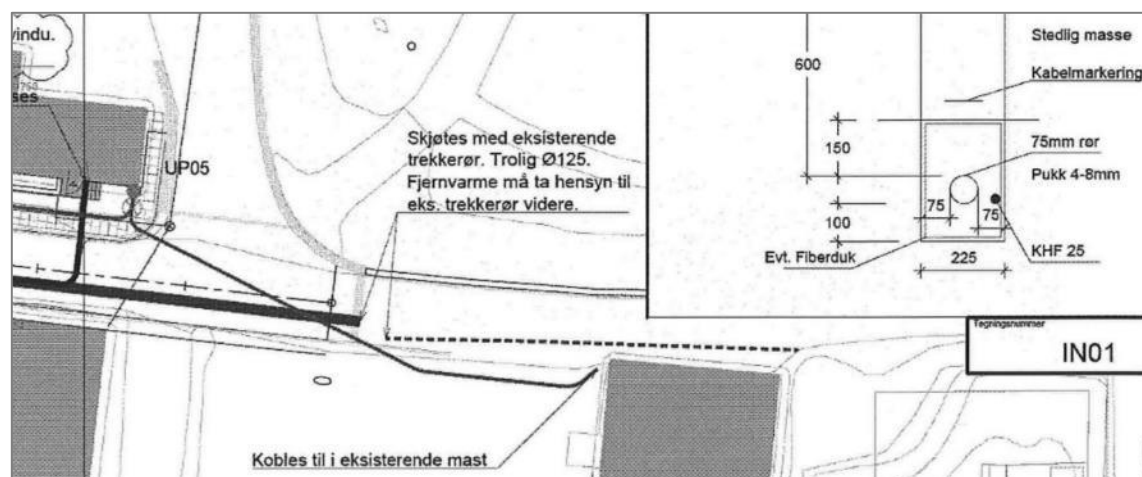
- 1) Fundament til trapp i Søndre Tollbodgate 6, behov for å grave maksimalt 40-60 cm dypt i grunnen.
- 2) Slutføre dreneringa rundt Søndre Tollbodgate 6 ved å legge ned dreneringsrør og dekke til med masser. Tiltaket krever ikke større gravedybde enn det som allerede er utført.
- 3) Grave ned trekkør til lysstolpe. Et trekkerør skal legges under den gamle rennesteinen fram mot Søndre Tollbodgate 11A til en lysstolpe. Gravedybden er på 50 cm, lengden på grøfta omkring 17 m og bredden som den opprinnelige rennesteinstraseen, dvs. 50 cm.

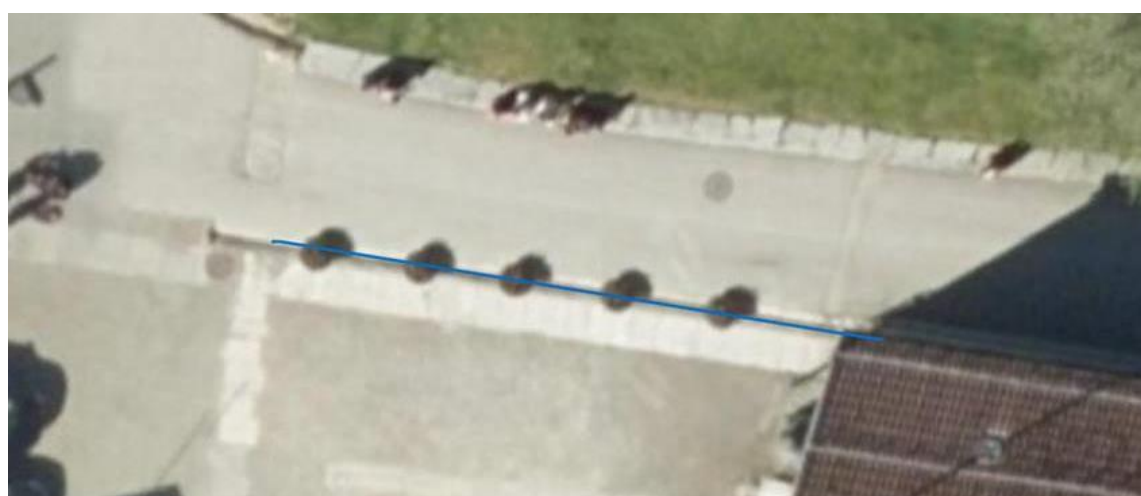
Figur 1: Utsnitt av plan over justert trapp (til høyre). Plantegning: Norconsult AS.

Figur 2: Utsnitt av situasjonsplan for dreneringsrør ved Søndre Tollbodgate 6. Kart: Norconsult AS.

Figur 3: Utsnitt av oversikt over trekkør og kabelgrøft. Kart: Norconsult AS.

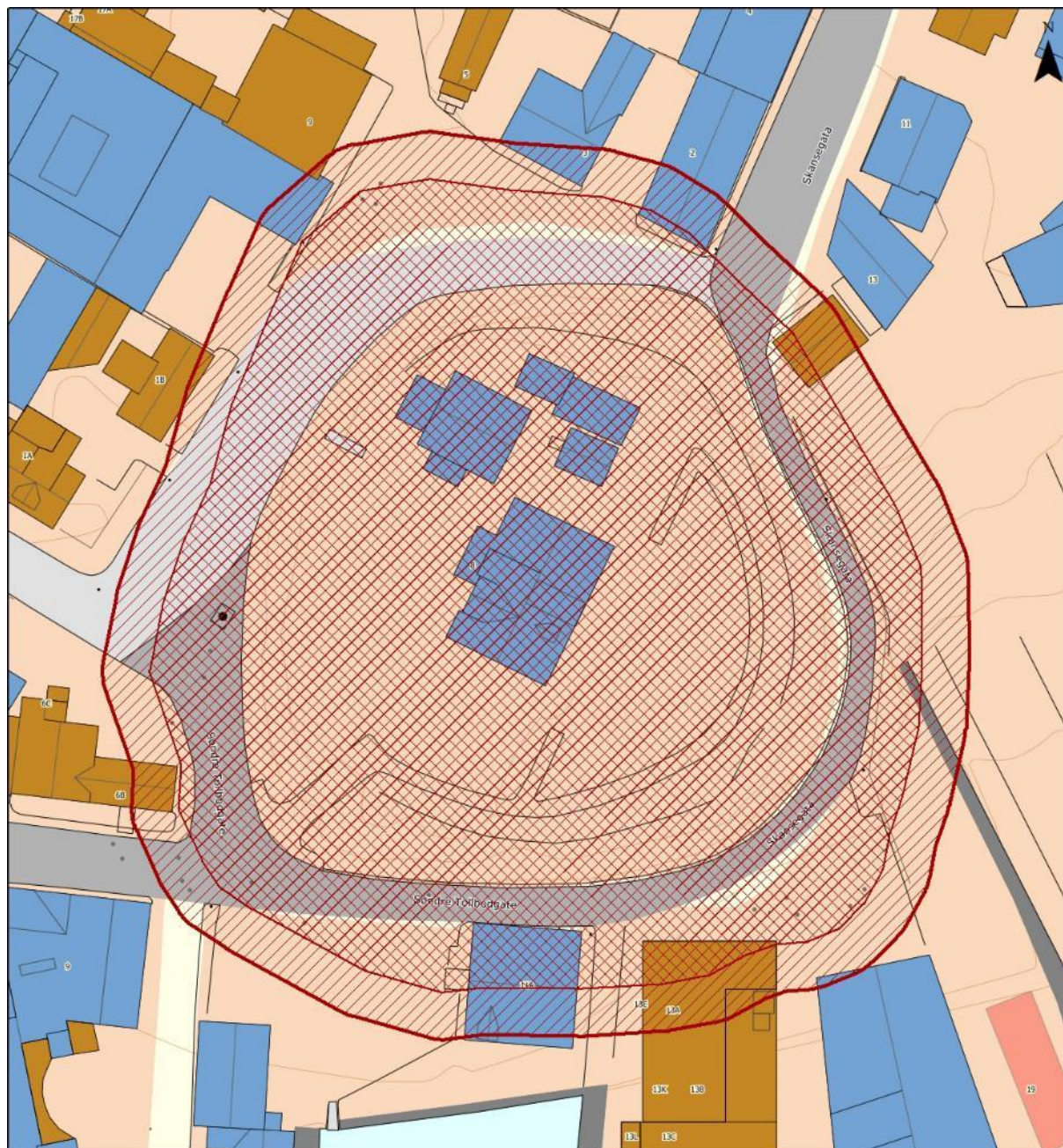
Figur 4: Trase for trekkør markert med blått. Illustrasjon: Norconsult AS.

2 Kulturminnefaglige forhold

2.1 Skansen – et automatisk fredet kulturminne innenfor tiltaksområdet

Tiltaket omfatter graving innenfor områdeavgrænsingen til det automatisk fredete kulturminnet Skansen, Askeladden id. 63222.

Signaturforklaring

- Lokalitet
- Sikringszone

0 10 20 meter

Figur 5: Kulturminnet Skansen, Askeladden id. 63222. Kartgrunnlag: Statens kartverk. Kulturminnedata: Askeladden. Kart: Alma Thuestad.

2.2 Skansen – et forsvarsanlegg fra middelalder

Skansen er det best bevarte vollenlegget fra middelalderen i Norge. Festningsvollen er det eneste synlige spor fra middelalder i Tromsø og det er et særskilt verdifullt kulturhistorisk anlegg i lokal sammenheng. Skansen er også unikt i regional og nasjonal sammenheng (Riksantikvaren).

Skansen er nærmest en sirkelrund forhøyning med en innvendig diameter på ca. 50 meter (Lind 2020). Arkeologiske undersøkelser har vist at det i ytterkanten av vollen er en mulig kistemur med en kjerne av jord, en jordvoll på toppen av muren og en vollgrav på yttersiden av skansevollen mot vest. På toppen av muren har det vært og er fremdeles en jordvoll. Man antar at det har vært utkikkspunkt bygd av treverk på toppen av vollen. Sannsynligvis har det vært en vollgrav på vest og nordvestsiden av Skansen. Mot øst og sør har Skansen grenset mot sjøen som sto høyere i middelalderen enn i dag.

Det er usikkert når forsvarsanlegget ble etablert. Ifølge Keth Lind (2020) er det to hovedsyn på når Skansen ble etablert og hvem som sto bak etableringen. Vollenlegget nevnes ikke i Håkon Håkonssons saga (1265), noe som har gitt grunnlag for tolkningen at Skansen ble bygd før 1200-tallet. Skansen har også fellestrekk med eldre festninger, og det er foreslått at byggherren kunne være en av de tidlige kongene med behov for revirmarkering, enten Olav Tryggvason (995–1000) eller Olav Haraldsson, den hellige (1015–1030) som begge var i Nord-Norge i forbindelse med misjonering og rikssamling. Den andre tolkningen fokuserer på hovedbudskapet i Håkonssagaen (1265), grunnleggelsen av det kongelige kapellet (Mariakirka) på Tromsøya. Skansen nevnes ikke, men det kan det likevel være naturlig å se etableringen i lys av kong Håkon Håkonssons offensive politikk i nordområdene. På midten av 1200-tallet var Tromsø en kulturell og politisk grensepost mot det samiske området i nord og øst og mot den konkurrerende politiske makten i Novgorod i Russland. Markeringen av grenseposten ved bygging av både kirke og festning er sannsynlig.

Det er dateringer fra kulturlag som viser aktivitet på Skansen omkring midten av 1200-tallet til begynnelsen av 1300-tallet. Ifølge Lind (2020) har Skansen typologiske likheter med festninger både i Russland og i Sverige. Jordbygde skanser hører hjemme i vikingtida eller tidlig middelalder, men Skansen festningsverk har flere likheter med den befestningsteknologien man finner i Nordvest-Russland (Orlets øst for Arkhangelsk), og som ble brukt lenger fram i tid enn 1200-tallet. Skansen har også flere likhetstrekk med Borgnäs i Västergötland, en festning som sammen med sirkulære vollenlegg bygd på flatmark, kan tyde på at stein- og jordbefestninger var i bruk i Sverige på 1200-tallet.

Skansen blir nevnt i skriftlige kilder for første gang i 1743 i en grenseeksaminasjonsprotokoll av major Peter Schnitler som skriver:

«Ved denne Havn du paa en odde sees endnu Rudera (ruiner) af en gammel lidten Jord-Skandse, hvoromkring graver have været. Denne Skandse siunes at have været anlagd for at dække Havnen: Dog har den incommoditet, at nær ved Skandsen ligger høye Berge, baade på Öen i sig selv, og paa den anden Side af Havnen over Sundet paa det faste Indland. Aarsagen til denne Skandse, og Tiden af dens Anlægg veed Ingen av Indvaanerne at sige: Dog er en gammel Sagn at den for Russens Skyld skal være fundered».

I etter-reformatorisk- og i nyere tid har det vært flere tiltak på området. Bygningene på Skansen er de eldste bygningene i Tromsø. De har tidligere vært brukt som tollbod, bolig, skoler, epidemilasett, aldershjem og bymuseum (Tromsø kommune). Tollvesenet ble etablert i Tromsø i 1787 og ble lokalisert til Skansen. Hovedhuset og Bårstua ble begge bygd i perioden 1789–93. Latrinen er fra 2. verdenskrig. Det kan være intakte kulturlag under 17- og 1800 talls bygningene.

Virksomheter rundt og på Skansen på 1800- og 1900-tallet, samt de første årene av 2000-tallet har ført til store inngrep i festningskonstruksjonen. I sør og sørvest har det vært gjort store inngrep i vollen og mye masse er fjernet i forbindelse med ulike tiltak i området. Eksempelvis er en del av jordvollen i

sør fjernet i sammenheng med etablering av gateløpet til Søndre Tollbodgate. Foto fra 1800 tallet viser at jordvollen da gikk inntil og under bygningen Søndre Tollbodgate 11A. Det er observert en steinmur i bakken i dette området. Muren er tolket som del av det ytterste og nederste rammeverket for festningen i sørøst. I 2014 ble det gjennomført et sikringsprosjekt der det blant annet ble anlagt en steinmur langs vollens sør- og østside for å hindre ytterligere skader.

Figur 6: Flyfoto fra 1952 over området hvor Skansen ligger. Foto: Norge i bilder.

Figur 7: Flyfoto fra 2021 over området hvor Skansen ligger. Det er et område hvor det har vært stor aktivitet og skjedd store endringer siden 1952 (figur 6). Foto: Norge i bilder.

2.3 Konfliktpotensial og problemstillinger

Tiltaket er i konflikt med det automatisk fredete kulturminnet Skansen id. 63222, men konfliktpotensialet i forhold til eventuelle kulturlag og strukturer i grunnen innenfor området som berøres er ukjent. Ved Troms og Finnmark fylkeskommunes og NIKU v/Nordområdeavdelingens befaring 13.10.2020 kunne man ikke se at intakte kulturlag var berørt av gravearbeidet. Man har imidlertid ikke dokumentasjon av profiler fra de massene som da ble berørt. Det har, som vist til ovenfor, vært mye aktivitet i området i nyere tid, men dette betyr nødvendigvis ikke at kulturlag eller rester av slike fremdeles er bevart.

Problemstillingene tar utgangspunkt i kjent kunnskap om Skansen og satsingsområdene i Riksantikvarens faglige program for middelalder (Riksantikvaren 2015). Aktuelle problemstillinger er tilknyttet kulturlag og anleggets fysiske organisering og forhold til omgivelsene.

- **Kulturlag og bevaringsforhold.** Kan man påvise førreformatorkiske kulturlag gjennom arkeologisk undersøkelse, og i stå tilfelle, hvilken karakter og bevaringsgrad har disse. Hva kan kulturlagene fortelle om bruken av området?
- **Festningsverk og borger.** Kan man påvise fysiske spor/strukturer i grunnen etter den fjernede delen av festningsvollen, eller andre konstruksjonsspor tilknyttet festningsverket i sør og sørvest?

3 Metode og gjennomføring

3.1 Arkeologisk metode

Følgende metodiske føringer er lagt til grunn for arbeidet med arkeologisk overvåking og etterkontroll.

- All graving i forbindelse med trapp og trekkør skal overvåkes av arkeolog. Fjerning av asfalt/toppdekke er ikke nødvendig å overvåke. Profilene i dreneringsgrøften skal etterkontrolleres og dokumenteres av arkeolog.
- Gravearbeidet skal stoppes når man påtreffer intakte kulturlag og strukturer, slik at arkeologen får tid til å vurdere og dokumentere funnene.
- Tiltakshaver bør etterstrebe å mest mulig minimere inngrep og finne alternative traséer om man skulle påtreffe intakte kulturlag eller strukturer.
- Inngrep i intakte kulturlag og strukturer krever eventuell ny dispensasjon fra kulturminneloven.
- Tiltaksområde og alle arkeologiske strukturer dokumenteres i form av beskrivelse, foto og digital innmåling.
- Alle funn fra middelalder samles inn, katalogiseres og overleveres Norges arktiske universitetsmuseum for magasinering.
- Om *in situ* strukturer og kulturlag påtreffes kan det dateres inntil 2 stk. ¹⁴C-prøver. Ved kulturlag fra middelalder er det relevant å innhente mer informasjon om disse ettersom det kan fortelle noe om bruk av Skansen og omkringliggende områder. Makrofossilprøver muliggjør analyse av stedets vegetasjonshistorie og videre bruk av området gjennom rester av planter, trær, frø, røtter, insekter m.m. Det kan tas 1 stk. makrofossilprøve.
- Gravearbeidet skal gjennomføres i tråd med Troms og Finnmark fylkeskommunes og Riksantikvarens vedtak. Hvis dette ikke lar seg gjøre, vil arbeidet bli stoppet og fylkeskommunen varslet.
- I beregning av tidsbruk for den arkeologiske undersøkelsen er det ikke tatt høyde for uventet stans eller forsinket oppstart forårsaket av entreprenørarbeid; ventetid for arkeolog vil da komme i tillegg til kostnadsrammen i Riksantikvarens vedtak etter Kml. § 10. Ved store avvik fra forventede funnomstendigheter kan det bli nødvendig med nytt vedtak etter Kml. § 10 fra Riksantikvaren.
- Om nødvendig skal avbøtende tiltak for kulturminneverdier gjennomføres. Eksponerte profiler med intakte kulturlag bør sikres gjennom dekking av ikke-marin leire eller kraftig fiberduk.

3.2 Gjennomføring

Arkeologisk overvåking og dokumentasjon ble gjennomført av arkeologen Anders Hesjedal i perioden 06.11 – 26.11.2020. Grøft for trekkør ble gravd 6. november. Samme dag ble også dreneringsgrøften på østsiden av Søndre Tollbodgate 6B og øst for trappa på sørsiden av bygget dokumentert. Den 26. november ble dreneringen rundt det som gjensto av trappa til Søndre Tollbodgate 6B gravd.

Gravearbeidet ble utført med maskin. Ved potensielle strukturer og uforstyrrede lag ble gravearbeidet med maskin stoppet, og de mulig intakte strukturene og lagene undersøkt ved manuell graving (graveskje og krafse) for å avklare om det dreide seg om automatisk fredete strukturer/kulturlag.

Dokumentasjon av gjennomføring, profiler og plan er gjort med beskrivelse og foto. Foto overleveres MUSIT v/Norges Arktiske Universitetsmuseum.

4 Resultat

4.1 Trekkørret

Trekkørret ligger innenfor det området som er definert som kulturminnet Skansen id. 63222). Det gikk fra en lyktestolpe tett ved Søndre Tollbodgate 11A (grønt hus, figur 8) og omkring 17 m mot vest.

Figur 8: Oversiktsbilde tatt fra Skansen mot området hvor sjakten for trekkørret går. Sjakten går mellom det røde trekkørret og det grønne huset. Polarmuseet (de røde bygningene) og havna i bakgrunnen. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Figur 9: Oversiktsbilde tatt under graving av sjakt for trekkør. Sjakten går mellom det røde trekkøret og det grønne huset. Skansen er synlig til venstre i bildet. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Det var tidligere en renne her dekket av brostein. Rennesteinen var fjernet og rennen fylt igjen med pukk. Det lå også en god del av den gamle brosteinen i rennen. Rennene ligger mellom asfalten på veien i nord og store skiferheller fundamentert med betong i sør. Gravedybden var omkring 40 cm og bredden var den samme som den gamle rennen, 50 cm.

Figur 10: Profil i grøft gravd for trekkør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Figur 11: Profil (nærbilde) i grøft gravd for trekkør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Det ble ikke observert masser som kunne identifiseres som gamle kulturlag. Derimot var det moderne avfall i grøften og rester etter tidligere dreneringsrenne i plast. I grøftens østlige ende kom man ned på trekkør som nå blir liggende under trekkørret og kablene som går til lysstolpen.

Figur 12: Trekkør i bunn av grøft gravd for trekkør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

4.2 Drenering ved Søndre Tollbodgate 6B

Dreneringen gikk langs østsiden og sørsiden av bygget i Tollbodgate 6B. Graveaktiviteten foregikk delvis innenfor selve Skansen, id. 63222, men for det meste ble kulturminnets vernesone berørt. Gravedybden var omkring 60 cm.

Figur 13: Dreneringsgrøft langs østsiden av Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Figur 14: Dreneringsgrøft langs sørsiden av Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Det ble ikke observert masser i profilen under gateløpet som kunne identifiseres som gamle kulturlag. Heller ikke langs sørveggen, hverken øst eller vest for trappa ble det påvist gamle kulturlag.

Figur 15: Profil i dreneringsgrøft ved Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Figur 16: Profil (nærbilde) i dreneringsgrøft ved Tollbodgate 6B. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

4.3 Graving under gammelt trappefundament, Tollbodgate 6B

Den gamle trappa til Tollbodgate 6B lå i yttergrensen av vernesonen til kulturminnet Skansen id. 63222. Etter at trappa var fjernet ble det gravd ned til dreneringsdybde der den gamle trappa hadde stått.

Figur 17: Masser under gammelt trappefundament. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Massene her var omrotet med mye avfall, plast, teglstein og gammelt trevirke. Det var ikke spor etter gamle kulturlag som kunne settes i sammenheng med kulturminnet Skansen id. 63222.

Figur 18: Profil/masser under gammelt trappfundament. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

Figur 19: Tollbodgate 6B mot sør. Foto: Anders Hesjedal, NIKU.

5 Sammenfatning

Det ble ikke observert kulturlag eller spor av kulturlag som kunne settes i sammenheng med det automatisk fredete kulturminnet Skansen id. 63222. Det ble kun gravd i grøfter/sjakter som tidligere hadde vært gravd. Det ble heller ikke gravd særlig dypt, omkring 60 cm på det dypeste. Selv om det ikke ble observert automatisk fredete kulturlag er det en viss mulighet for at det på dypere nivå kan finnes slike, både under de allerede gravde grøftene og ikke minst i de områdene der det ikke er tidligere grøftet/sjaktet.

---

6 Litteratur

Hesjedal, A.; Thuestad, A 2020: TA 2019/4 Skansen. Arkeologisk overvåking i forbindelse med fjerning av forurenset masse ved Skansen, Tromsø. *NIKU oppdragsrapport 14/2019*.

Isaksen, B. 2017: Utsjaktingskart Skansen og Tromsø gamle kirkested. *NIKU rapport 1021194*.

Lind, Keth 2020. Festningsverket Skansen i Tromsø. *Spor*.

<https://spormagasinet.no/2020/09/festningsverket-skansen-i-tromso/> Lest 01.03.2022.

Lind, K. 2011. *Inngrep og skader i festningsverket Skansen*. Seksjon for kulturvitenskap, Tromsø Museum – Universitetsmuseet. Universitetet i Tromsø.

Norge i bilder. <https://norgebilder.no/>

Riksantikvaren 2015. Faglig program for middelalderarkeologi. Byer, sakrale steder, befestninger og borger. https://www.riksantikvaren.no/wp-content/uploads/2019/11/Faglig_program_middelalderarkeologi_stor.pdf

Riksantikvaren. *Askeladden – nasjonal database for kulturminner*.

<https://askeladden.ra.no/Askeladden> Lest: 01.03.2022.

Thuestad, A. E. 2022. Fjernvarme, Søndre Tollbodgate 13, Tromsø, Troms og Finnmark. Arkeologisk overvåking og etterkontroll i forbindelse med graving for fjernvarme i Søndre Tollbodgate 13, Tromsø. *NIKU Oppdragsrapport 37/2022*

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 120

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00